

POSTANOWIENIE

Dnia 13 września 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa C. N.
przeciwko (...) BANK Spółce Akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 13 września 2018 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 kwietnia 2017 r., sygn. akt I ACz (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania i
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 7 212 299,26 zł wraz z odsetkami za opóźnienie od 16 stycznia 2013 r. tytułem odszkodowania.

Sąd Okręgowy w Ł. postanowieniem z dnia 9 grudnia 2016 r. odrzucił pozew. Ustalił, że powód jako konsument zawarł z pozwaną w dniu 21 stycznia 2008 r. umowę kredytu hipotecznego w wysokości 3 200 000 zł, indeksowanej kursem franka szwajcarskiego, na warunkach określonych w umowie, regulaminie i w tabelach. Suma kredytu była przeznaczona na zakup nieruchomości na

ryнку wtórnym. Aneksem z dnia 17 grudnia 2009 r. strony zmieniły umowę. Po jej wypowiedzeniu pozwany wystawił w dniu 15 stycznia 2013 r. wyciąg z ksiąg banku, w którym określił zadłużenie powoda na kwotę 7 212 2999,26 zł, a następnie wniósł pozew w postępowaniu nakazowym, domagając się zasądzenia tej kwoty. Sąd Okręgowy w Ł. wydał w dniu 5 marca 2013 r. nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, którym zobowiązał go do zapłaty pozwanemu tej kwoty z odsetkami od dnia 16 stycznia 2013 r. Nakaz uprawomocnił się i pozwany otrzymał tytuł wykonawczy.

Pozwem z dnia 21 stycznia 2016 r. powód wniósł o ustalenie, że umowa kredytowa z dnia 21 stycznia 2008 r. z pozwanym bankiem jest nieważna, podnosząc, że doszło do zmiany tej umowy aneksem z dnia 17 grudnia 2009 r.; pozwany posługiwał się niedozwolonymi klauzulami, wpisanymi na listę klauzul niedozwolonych, wykorzystał swoją silniejszą pozycję i naruszył interesy powoda jako konsumenta. Pozwany wniósł o odrzucenie pozwu, ponieważ sprawa została już prawomocnie osądzona nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym. Postanowieniem z dnia 24 października 2016 r. Sąd Okręgowy w Ł. odrzucił pozew, z uwagi na powagę rzeczy osądzonej; postanowienie to jest prawomocne.

W niniejszej sprawie Sąd Okręgowy uznał, że żądanie pozwu zostało oparte na tej samej podstawie faktycznej, co pozwy w poprzednich sprawach. Powództwo o zapłatę mieści w sobie żądanie ustalenia istnienia zobowiązania, a zatem gdyby sąd doszedł do przekonania, że zobowiązanie wynikające z umowy stron z dnia 21 stycznia 2008 r. nie istnieje bądź jest nienależne, to nie uwzględniłby powództwa o zapłatę. Wszystkie okoliczności, na które powołuje się powód miały miejsce przed dniem 5 marca 2013 r., czyli przed wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym. Nie jest możliwe dokonanie innej oceny i odmiennego osądzenia roszczenia wynikającego z tego samego stosunku prawnego. Pozew został odrzucony.

Powód w zażaleniu zarzucił zaskarżonemu postanowieniu naruszenie art. 366 k.p.c. przez nieprawidłowe zastosowanie, ponieważ nie kwestionuje on umowy z dnia 21 stycznia 2008 r. o kredyt hipoteczny, ale dochodzi odszkodowania za działania pozwanego polegające na zastosowaniu niedozwolonych postanowień

umownych, które doprowadziły do uszczuplenia jego majątku, art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. przez nieprawidłowe zastosowanie, skoro nie zmierza on do ustalenia nieważności umowy, a roszczenie wynika z innej podstawy prawnej, art. 233 § 1 k.p.c. przez nieprawidłowe zastosowanie i naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów i nieprzeprowadzenie wszechstronnego postępowania dowodowego oraz niezbadanie podstawy prawnej roszczenia.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny w (...) oddalił zażalenie. Stwierdził, że dochodzone przez powoda roszczenie było już przedmiotem oceny w postępowaniu nakazowym, które zostało prawomocnie zakończone. Zachodzi tożsamość przedmiotowa żądania w postępowaniu nakazowym i roszczenia zgłoszonego w niniejszej sprawie. Stronami obu spraw były te same podmioty, a odmiennosc ich ról procesowych nie ma znaczenia. Zabieg powoda wyrażający się akcentowaniem, że w tej sprawie dochodzi odszkodowania, prowadzi do skonstruowania roszczenia jakościowo odmiennego od wcześniej orzeczonego nie zasługiwał na podzielenie. Podstawa faktyczna obu roszczeń wywodzi się z jednej umowy o kredyt, której ważność była przedmiotem oceny przez Sąd Okręgowy w kontekście całokształtu norm prawa materialnego, ważności umowy i klauzul w niej zawartych. Oznacza to, że ta podstawa nie może być kwestionowana. Zmianie uległa jedynie świadomość powoda, co do możliwości powoływania się na nieważność umowy. Tożsamość roszczeń zachodzi wtedy, gdy sąd w obu sprawach ma orzec o tym samym, dysponując tymi samymi faktami.

Obie sprawy pomimo pozornej odmiennosci są oparte na takiej samej podstawie faktycznej. Zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. był bezzasadny. Tożsamość roszczeń zachodzi wtedy, gdy sąd w obu sprawach ma orzec o tym samym, dysponując tymi samymi faktami.

Powód w skardze kasacyjnej powołał podstawę przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Zarzucił nieprawidłowe zastosowanie art. 366 k.p.c. przez przyjęcie, że w sprawie zachodzi powaga rzeczy osądzonej chociaż w pozwie podał, iż nie kwestionuje umowy o kredyt hipoteczny, a żądanie odszkodowania wywodził z działań pozwanego polegających na zastosowaniu niedozwolonych postanowień umownych, co doprowadziło do powstania szkody. Nieprawidłowe zastosowanie

odnosi się także do art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., a polegało na oddaleniu zażalenia w sytuacji, gdy powództwo nie dotyczy kwestii ważności umowy i zostało oparte na innej podstawie prawnej. Naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. powód połączył z uchybieniem zasadzie swobodnej oceny dowodów, nieprzeprowadzeniem wszechstronnego postępowania dowodowego i z nieprawidłowym zastosowaniem art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Powód domagał się uchylenia postanowienia Sądu Okręgowego i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, bądź uchylenia postanowienia Sądu Apelacyjnego i przekazania mu sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 366 k.p.c., powaga rzeczy osądzonej dotyczy tylko tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Rozciąga się zatem na rozstrzygnięcie o żądaniu opartym na ustalonej podstawie faktycznej. Ocena występowania powagi rzeczy osądzonej, uzasadniającej odrzucenie pozwu (art. 199 § 2 k.p.c.), powinna być oparta na ustaleniu identyczności przedmiotu uprzedniego orzeczenia oraz kolejnego powództwa. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przeważa pogląd, że o tożsamości roszczeń przesądza istnienie także podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Chodzi zatem o całokształt okoliczności faktycznych, charakteryzujących stosunek prawny pomiędzy stronami, z których powód wywodzi swoje roszczenie względem pozwanego, czyli o te fakty, które według hipotezy danej normy prawnej uzasadniają zastosowanie jej dyspozycji. Podstawa faktyczna i prawna, przyjęte w prawomocnym wyroku, stanowią normę prawną kształtującą roszczenie powoda. Ugruntowane zostało w orzecznictwie zapatrywanie, że tożsamość roszczeń odnosi się do merytorycznej istoty powództwa, na którą składają się tożsamość podmiotowa stron, niezależnie od tego w jakiej roli występują oraz podstawa faktyczna i prawna, czyli norma prawna roszczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 stycznia 2013 r., IIICZP 67/13, Biul. SN 2013, Nr 11, poz. 12; wyroki: z dnia 15 lutego 2007 r., II CSK 452/06, OSNC - ZD 2008, Nr 1, poz. 20; z dnia 6 marca 2008 r., II UK 144/07, niepubl.; z dnia 19 października 2010 r., II BU 4/10, OSNP 2012, nr 1-2, poz. 24; postanowienia: z dnia 22 kwietnia 1967 r., I CR 570/66, OSP 1968, nr 7-8, poz. 158; z dnia 9 czerwca 1971 r., II CZ

59/71, OSNCP 1971, Nr 12, poz. 226; z dnia 29 stycznia 1997 r., I CKU 65/96, niepubl.; z dnia 1 czerwca 2011 r., II CSK 427/10, niepubl.; z dnia 14 marca 2012 r., II CSK 304/11, niepubl.; z dnia 4 października 2012 r., I CSK 100/12, niepubl., wyrok z dnia 10 sierpnia 2017 r., II CSK 683/16, niepubl.). Powagę rzeczy osądzonej ma tylko samo rozstrzygnięcie o żądaniu, nie obejmuje ona natomiast przesłanek rozstrzygnięcia (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 1971 r., II CR 287/71, OSNCP 1972, Nr 2, poz. 34). Występowanie powagi rzeczy osądzonej stanowi przeszkodę do orzekania przez sąd o tym samym, co zostało już rozstrzygnięte w uprzedniej sprawie na podstawie tych samych faktów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2011 r., I CSK 277/10, z dnia 1 czerwca 2011 r., II CSK 427/10, z dnia 4 października 2012 r., I CSK 100/12, nie publ., z dnia 25 marca 2015 r., II CSK 226/14, niepubl.).

Sąd Okręgowy w Ł. orzekł prawomocnie o obowiązku zapłaty przez powoda na rzecz pozwanego sumy obejmującej niespłacony kredyt. We wniesionym pozwie powód żądał zapłaty od pozwanego odszkodowania w takiej samej wysokości, jak świadczenie przyznane pozwanemu w uprzedniej sprawie, powołał się na sprzeczne z jego interesem działania pozwanego w toku realizowania umowy, które doprowadziły do powstania tej szkody. Nie zasługiwało na podzielenie stanowisko Sądu Apelacyjnego, że prawomocne rozstrzygnięcie wydane w uprzedniej sprawie było tożsame z żądaniem odszkodowania, ponieważ są to różne żądania; zbieżność kwoty nie ma decydującego znaczenia. Nie było także podstaw do uznania, że tożsame są okoliczności faktyczne przytoczone na uzasadnienie żądania pozwu, chociaż zostały połączone z umową o kredyt. Oznacza to, że nakaz zapłaty nie stanowił powagi rzeczy osądzonej w odniesieniu do, powództwa wniesionego przez powoda, a tym samym nie było przesłanek do zastosowania art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 orzekł jak w sentencji.

aj